

Haastateltavana

*Perhe- ja pariterapiakouluttajapsykoterapeutti,
vuoden 2022 perheterapeutti*

Mia Kurtti Torniosta

Haastattelijana perhe- ja pariterapiakouluttaja Kristiina Jussila

**Mitä sinulle Mia kuuluu juuri nyt,
tässä hetkessä?**

Viimeistelen opintojani Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa yhteiskuntapolitiikan maisteriohjelmassa. Olen suorittanut opintoja töiden ohella kahden vuoden ajan. Opinnot ovat antaneet kaipaamaani yhteiskunnallista näkökulmaa mielenterveys- ja päihdepalvelujen suunnitteluun ja tuottamiseen ja vahvistaneet näkemystäni perhe- ja verkostoyhteisöjen merkityksellisyydestä terapeutin viitekehyksen lisäksi yhteiskunnan muilla ihmistyön sektoreilla. Teen myös koulutus- ja työnohjaustyötä avoimen dialogin ja dialogisen työotteen koulutusohjelmissa. Maailmalla on paljon kysyntää palvelujärjestelmien rakenteiden muuttamiseksi vastaamaan kansalaisten tarpeita. Dialogisuus, perhe- ja verkostokeskeisyys sekä hoidon jatkuvuus ja tiimityöskentely ovat aiheita jokaisessa koulutusprosessissa.

Tein haastattelun Perheterapialehteen reilut neljä vuotta sitten kanssasi liittyen ulkomaille kouluttamiseen. Onkohan sinulla jotain uutta kerrottavaa kansainväliseltä areenalta?

Maaailman terveysjärjestö WHO:n Quality Rights'in julkaisema hyvien käytäntöjen opas vuodelta 2021 on mahdollistanut mielenterveyspalvelujen kehittymisen kohti ihmisoikeusperustaista hoidon tarjoamista. Prosessi Quality Rights -toimijoiden kanssa oli aikoinaan intensiivinen kokemus, kun loimme kuvauksen Avoimen Dialogin mallista dokumenttiin ja olen ollut iloinen nähdessäni, että esimerkiksi Etelä-Koreassa psykiatriset palvelut ovat voineet vähentää merkittävästi tahdonvastaisia toimia hoidossa kouluttamalla työntekijöitä lähestymistavan mukaisesti.

En usko lähtökohtaisesti minkään suhde-perustaisen mallin yksityiskohtaiseen implementointiin sellaisenaan vaan jokaisessa systeemissä tulee tutkia yhdessä, kuinka erilaiset toimintamallit ja interventiot tukevat paikallisia rakenteellisia ja hoidollisia tarpeita. Etelä-Koreassa on toimittu näin ja tulokset ovat hyviä. Kansainvälisellä areenalla odotetaan myös englannissa toteutetun laajan ODDESSI-tutkimushankkeen tuloksia, jossa tarkastellaan RCT- tutkimusasetelmalla englantilaiseen kontekstiin kehitettyä avoimen dialogin hoitomallin hoitotuloksia.

Pandemia yhteiskunnallisine toimineen sai aikaan paljon haasteita ja kärsimystä, jotka tänä päivänä näyttävät laaja-alaisina kriiseinä ihmisten ja yhteisöjen elämässä. Koulutusprosesseissa ja työnohjauksissa ovat läsnä myös nämä ulottuvuudet, jokaisessa toimintaympäristössä eri tavoin. Vuosien aikana olen pitänyt tärkeänä liittyä paikallisiin verkostoihin, kun minut on kutsuttu luomaan kontekstia palvelevaa dialogista koulutusta. Nyt koen olevan aika luoda jotain omaa. Toivottavasti voin kertoa niistä suunnitelmista lisää lähitulevaisuudessa.

Olet ollut nyt opiskelemassa pari viimeistä vuotta. Mitä uutta se on tuonut ajatteluusi ja millä kaikilla tavoin se on vaikuttanut perheiden kanssa tehtävään työhön tai mielenterveystyöhön?

Se, kuinka perheet ja yhteisöt voivat, ei ole pelkästään mielenterveyspalveluiden kysymys. Myös kansallinen mielenterveysstrategia toteaa poikkihallinnollisen yhteistyön merkityksellisyyden ihmiselämän haasteiden (= mielenterveysongelmien) ennaltaehkäisyssä ja kohtaamisessa. Ihmisten kärsimykset ja ongelmat ovat kompleksisia ja monitasoisia ja liittyvät usein myös ihmissuhdeverkostossa oleviin haasteisiin. Ihmissuhdeverkostolla viittaa myös yhteiskunnan rakenteisiin, jonka toimijuuksissa yksilö ja perhe voivat tulla kohdatuksi hyvin erilaisilla tavoilla. Näillä kohtaamisilla on myös seurauksia koulunkäynnin, työelämän ja toimeentulon toteutumisiin.

Olen osana opintojani suorittanut myös kansainvälisen lainsäädännön opintoja. Erityisesti ihmisoikeus-lainsäädäntö on tarjonnut uudenlaista kehikkoa ihmiselämän haasteiden tarkasteluun. Arvostan kovin WHO:n tämänhetkistä aktiivista työtä, jossa he kutsuvat kansallisia mielenterveyspalveluiden toimijoita pohtimaan tahdon vastaisen hoidon eettisiä ja laillisia ulottuvuuksia. Keskustelun laajetessa kysymys siitä, mitä mielenterveys on, tulee aina uudelleen määriteltäväksi. Laaja tutkimuskirjallisuus vahvistaa yhteiskunnan rakenteellisten tekijöiden merkityksen hyvinvoinnin ja mahdollisuuksien kerääntymisessä; ihmisten hyvinvointi ja mielenterveyden haasteet ovat voimakkaasti poliittisia kysymyksiä. Mikäli pohdimme vain palvelujärjestelmän rakennetta tai kiistelemme siitä, mikä terapiamuoto on paras, emme mielestäni keskity tarpeeksi oleellisiin eli yhteiskunnan rakenteellisiin kysymyksiin, joissa hyvinvoinnin edellytykset kansalaisille rakennetaan.

Jos palataan siihen, että sinut valittiin vuoden 2022 perheterapeutiksi, minkälainen asia se oli, mitä se on tuonut mukanaan ja millainen merkitys sillä oli sinulle?

Valinta tuolloin oli todella tunteellinen ja voimakas kokemus. Tuntuu merkitykselliseltä saada tunnustusta kollegoilta, joiden kanssa on yhdessä tehnyt työtä ja kokenut monenlaisia vaiheita matkan varrella. Vuosien aikana itselleni on tullut vaikutelma, ettei Suomessa ole kiinnostusta avoimen dialogin hoitomalliin. Tämä tunnustus kuitenkin antoi uudenlaista viestiä, joka on ollut myös terapeuttista itselle, koska niin moni ihminen itseni mukaan lukien on panostanut työn tutkimiseen, tekemiseen, kehittämiseen ja kouluttamiseen vuosikymmenten aikana.

Oli tietenkin hienoa, että yhteistyö Maailman terveysjärjestön kanssa tuli myös nähdyksi ja nostetuksi julkisuuteen. Tulin samaan aikaan valituksi myös perhe- ja pariterapiayhdistyksen johtokuntaan ja myös sitä kautta olen saanut tutustua Suomessa perhe- ja pariterapian orientaatiolla työskenteleviin kollegoihin ja olen oppinut, kuinka sitoutuneita ihmisiä meillä on yhteiskunnan monella tasolla tuomassa perheiden ääniä keskusteluun mukaan!

Mitkä sinun mielestäsi ovat Perhe- ja pariterapiayhdistyksen tärkeimmät tehtävät?

Kaikki ihmiset elävät perheissä ja suhteissa – perheyhteisö voi olla tiivis tai löyhä mutta suhteinen kuitenkin, myös ihmissuhteen loppuminen on suhdetapahtuma. Kaikki suhteet ovat ihmiselämässä merkityksellisiä, koska niissä me tulemme näkyväksi ja vuorovaikutukselliseksi – todeksi. Myös niissä vaikeissa ja haastavissa suhteissa. Perhe- ja pariterapiayhdistyksen tehtävä on ylläpitää tätä ääntä ja tuoda se rakenteisiin siten, että palvelu-

järjestelmää ohjaava lainsäädäntö ja eettinen ohjeistus ei voi ohittaa perheiden kohtaamisen välttämättömyyttä ja merkitystä. Suhteemme ovat yhteiskunnan elinehto, koska siitä rakenteet syntyvät; lähisuhdeverkostoista ja niiden kytkeytymisistä toisiinsa. Jokainen yksilö tulee nähdä tarpeineen mutta esimerkiksi lasten ja nuorten näkökulmasta yksilökeskeisessä hoitokulttuurissa on se riski, että lapsi ja nuori joutuu yksin kantamaan vastuun omasta hoidostaan sekä hyvin- tai pahoinvoinnistaan. Johtokuntana ja yhdistyksenä olemme muun muassa pyrkineet vaikuttamaan STM:n terapiatakuuluonnosten sanamuotoihin ja tuoneet sinne näkökulmia suhdeperustaisen työn merkityksellisyydestä. Toki puhumme paljon myös perhe- ja pariterapiakoulutusten tilasta ja työn tekemisen mahdollisuuksista ja pyrimme siten ajamaan ammattikuntamme etuja.

Minulla lähti ajatukset somatiikan puolelle, jossa ihmiset voivat olla isoissa kriiseissä ja kuinka paljon siellä huomioidaan suhteita tai mitkä vaikutukset sillä yksilön kriisillä on lähisuhteille ja kenen tehtävä siitä olisi puhua tai sitä edistää suhteessa toimijoihin, jotka sitä työtä tekevät tai niitä ihmisiä kohtaavat. Tämäkin on yksi osa yhteiskunnallista mielenterveystyötä.

Onhan meillä toki somatiikan puolella myös perheterapeutteja, mutta profiloituminen on sattumanvaraista ja riippuu organisaatiosta, minkälaisen tilan erilainen osaaminen saa. Iso kysymys kaikkienensa on se, millaisissa rakenteissa perhe- ja pariterapiaosaamiselle tehdään tilaa perustamalla vakituisia toimia ja milloin työorientaation ylläpitäminen tapahtuu oman peruskoulutuksen mahdollistaman perustehtävän mukana. Tämä on iso palvelurakenteellinen kysymys ja toivon, että tulevaisuudessa voimme olla osana osaamisesta käytävää keskustelua. Olen kanssasi samaa mieltä, ihmiselämän taitekohdissa perheen huomioiminen on inhimillistä ja toipumista edistävää ja myös ennaltaehkäisevää lasten ja nuorten näkökulmasta.

Puhuitkin, Mia, tuosta kansainvälisestä toiminnasta, jossa olet ollut mukana ja mietin, mikä merkitys sillä on ollut sinulle, että olet ollut mukana kansainvälisissä keskusteluissa ja mitä se on sinulle antanut?

Kansainvälisissä verkostoissa vastassa on ollut kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen monimuotoisuus. Koen, että on ollut suuri lahja nähdä ja oppia se, kuinka monella eri tavalla ihmisyyttä voidaan tarkastella ja millaisia ratkaisuja haasteiden ratkaisemiseksi on tehty.

Olen pohtinut myös paljon hyvinvointivaltion käsitettä ja tätä prosessia, jossa olemme myös Suomessa: verotukseen perustuva sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä on muuttumassa ja eriarvoisuus on lisääntynyt voimakkaasti myös täällä pohjoismaissa. Tämä on iso haaste

myös meille systeemissä oleville työntekijöille ja uskon vakaasti, että myös Suomessa dialogiset koulutusprosessit antavat tilan ihmisille pohtia omia haasteitaan ja mahdollisuuksiaan muuttuvassa ympäristössä. Mutta sama pätee työn tekijöihin kuin kansalaisiin, jotka hakevat apua; pelkkä tuki ja henkilökohtaisen jaksamisen tukeminen eivät riitä silloin, kun rakenteelliset olosuhteet luovat sietämättömiä todellisuuksia kaikille siellä oleville. Palvelujärjestelmän ollessa kohtaamaton ja suhteita näkemätön, kärsivät niin kansalaiset kuin ammattiauttajatkin.

Voisi kuvitella, että kun saa perspektiiviä siihen tutuimpaan, sitäkin katsoo eri silmin, kun näkee ja saa kuulla, miten muualla asiat ovat ja kun mietitään arvoja ja niitä olosuhteita, joista puhut.

Maailmalla näkee ja kuulee paljon kriittistä keskustelua palveluiden tilasta ja kansalaisten oikeuksista suhteessa tarjottavaan tukeen. Kolmas sektori on voimakas monessa paikassa, koska julkiset palvelut eivät tarjoa tarpeeksi tukea ja hoitoa ihmisille. Tällä on monenlaisia seurauksia, joista yksi ilmenemismuoto on voimakas aktivismi, jossa mielenterveyden haasteita kokeneet ihmiset järjestäytyvät ja vaikuttavat myös lainsäädännöllisiin kysymyksiin.

Toivoisin myös Suomeen kriittistä keskustelua siitä, millaisia palveluita ihmiset toivovat ja kenen vastuulla niiden rakentaminen ja tarjoaminen on. Käsitykseni on se, että Suomessa ajatellaan edelleen, että elämme hyvinvointiyhteiskunnan tarjoamassa turvassa, vaikka alueellinen ja ihmisen eri ominaisuuksiin perustuva eriarvoisuus on luonut monella tavalla hyvinvoinnin haasteita kansalaisille. Yhteinen olosuhde maailmalla ja Suomessa on toimijoiden halu vaikuttaa palvelujärjestelmässä olevaan palvelujen sirpaloitumiseen. Keinot, joilla siihen pyritään ovat erilaisia ja koen, että Suomessa ihmisten niin halutessa voisimme vaikuttaa paljon enemmän. Siihen vaaditaan kuitenkin hieman enemmän kritiikkiä tämän hetken poliittisia valintoja kohtaan.

Olen oppinut myös paljon perhekulttuurien eroista eri maissa ja yhteisöissä, mikä on alleviivannut omaa kykyä ja sietoa epävarmuuteen – voin vieraila perheiden elämässä, jos he kutsuvat minut sinne.

Haluatko sanoa jotakin siitä, kun kerroit käyneesi moikkaamassa työkavereitasi, kun olet nyt ollut hetken heistä erossa?

Yksi vuoden perhe- ja pariterapian palkinnon perusteista liittyi tekemääni työhön Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin psykiatrian palveluissa. Merkittävää työyhteisössämme on ollut luottamuksen henki, joka on ollut henkilöstöhallinnon supervoima monta vuosikymmentä. Luottamus mahdollistaa demokraattisen työilmapiirin ja vähentää tarvetta konservatiivi-

seen hierarkiaan. Tämän luottamuksen ympäröimänä ihmiset ovat sitoutuneet työhönsä ja kehittäneet ja tutkineet sitä. Minulla on käsitys, että tämä luottamus on ollut uhattuna nyt pidemmän aikaa ja dialoginen työkuultuuri on murroksessa. Keroputaan malli on ollut vuosikymmenten ajan koko Länsi-Pohjan alueen yhteisöllinen prosessi, jossa myös kansalaiset perheineen ja verkostoineen ovat panostaneet ja luottaneet siihen, että voimme yhdessä luoda tarpeenmukaista, dialogista perhe- ja verkostokeskeistä hoitomallia. Minulle on tällä hetkellä epäselvää, kuinka paljon alueen ulkopuolella halutaan kuulla tästä kokemuksesta sekä työn tutkimisen tuloksista. Se apeuttaa mielen.

Toivon kaikille kollegoille koko Lappiin jaksamista muutosprosessin aikana ja toimijoille halua yhteistoiminnallisuuteen ja dialogiin. Työkavereita on ikävä ja toivon työskenteleväni vielä joskus siellä, vaikka uudetkin tuulet puhaltavat työrintamalla.

Siirrytään näistä tunnelmista siihen, minkälaisia toiveita tai suunnitelmia sinulla on työn suhteen tulevaisuudessa?

Olen ollut terveydenhuollon palveluksessa vuodesta 1996 ja suurin osa siitä ajasta on ollut mielenterveyspalveluissa. Osaamiseni on kiertynyt dialogisen perhe- ja verkostokeskeisen osaamisen ympärille ja nyt viimeisten vuosien aikana olen täydentänyt osaamistani yhteiskuntapoliittisella ulottuvuudella. Uteliaana pohdin ja katselen, millaisia mahdollisuuksia tulevaisuus tuo tullessaan. Lähitulevaisuudessa koulutan ja työnohjaan työntekijöitä ja jossakin kohtaa toivon tekeväni jälleen työtä perheiden kanssa julkisessa palvelujärjestelmässä.

Onko vielä jotakin, mistä olisit halunnut puhua tai minkälaista kysymystä olisit vielä toivonut, mistä olisit halunnut kertoa ja mitä en ole huomannut kysyä?

Ehkä haluan vain sanoa kaikille perhe- ja pariterapeuteille sen, että joka vuosi kun on perhe- ja pariterapiayhdistyksen syyskokous, tulkaa rohkeasti mukaan. Tämä toiminta antaa tosi paljon, muun muassa erilaisen näköalan Suomen terveys- ja sosiaalipalveluihin ja siellä tapahtuviin asioihin ja johtokunnassa on mahdollisuus saada uutta näkökulmaa omaankin toimintaan.

Se on tosi rikastuttavaa ja luo uutta tulevaisuushorisonttia itselle ja muille sekä tähän todella tärkeään työhön, jota me kaikki teemme!

Kuva: Terhi Kotilainen